

DOI 10.18372/2786-823.1.20678

УДК 364-78(477.62+477.61)(045)

Санжаровець Валентина

кандидат філософських наук, доцент,
Державний університет економіки і технологій,
м. Кривий Ріг, Україна
valyasanj@gmail.com

СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Анотація.** Досліджено роль соціального виховання у формуванні та розвитку молоді в умовах воєнного стану. Виявлено сутність соціального виховання молоді в умовах воєнного стану та особливості впливу дозвілля.. Визначено умови успішної взаємодії у формуванні виховання та самоосвіти. У статті проаналізовано взаємодію застосування програм дозвіллевої діяльності відділів молоді громади. Становлення нових форм виховного впливу породило в українському суспільстві низку інновацій через безробіття, малозабезпеченість, ріст злочинності, зростання людей з особливими потребами, кризу моральних засад значної частини молодого населення. Ефективність досягнення мети у професійній діяльності фахівців, що працюють з молоддю потребує, в першу чергу, постійного саморозвитку особистості самого працівника.*

***Ключові слова:** соціальне виховання, дозвілля, консультування, клієнт, фахівець, підтримка, молодь, інновації, соціальна сфера.*

***Annotation.** The role of social education in the formation and development of youth under martial law is investigated. The essence of social education of youth under martial law and the peculiarities of the influence of leisure are revealed. The conditions for successful interaction in the formation of education and self-education are determined. The article analyzes the interaction of the application of leisure activity programs of community youth departments. The emergence of new forms of*

educational influence has given rise to a number of innovations in Ukrainian society due to unemployment, poverty, the growth of crime, the growth of people with special needs, the crisis of moral principles of a significant part of the young population. The effectiveness of achieving the goal in the professional activities of specialists working with youth requires, first of all, constant self-development of the employee's personality.

***Key words:** social education, leisure, counseling, client, specialist, support, youth, innovations, social sphere.*

Вступ. В умовах сьогодення особливо актуальним є проблема соціального виховання молоді в умовах воєнного стану. Виховання розглядається як відносно соціально контрольований процес розвитку молодшої людини в ході її соціалізації в складних життєвих обставинах.

Соціальне виховання молоді в складних життєвих обставинах - це складова частина процесу соціалізації та адаптації даної категорії громадян до різких змін, педагогічно регульована у освітній та поза навчальній діяльності і спрямована на формування зрілої і розвинутої особистості за допомогою включення її в різні види соціальних відносин корисної діяльності громадянського суспільства.

Мета статті полягає у вивченні психолого-педагогічних інноваційних технологій та в соціальній роботі з молоддю, які забезпечують соціальне виховання молоді, та аналізі змін в методах виховання в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Ефективність досягнення мети потребує розвитку самого фахівця, який взаємодіє з молоддю. Соціальне чи громадське виховання здійснюється суспільством і державою у створюваних для цього організаціях, оскільки, соціальне виховання у сучасних модернізованих суспільствах існує, як система через соціальні інститути. Соціальне виховання як соціальний інститут виникло для організації відносно соціально контрольованої соціалізації молоді в суспільстві, для трансляції культури і

соціальних норм, а в цілому для створення умов задоволення соціальних потреб - осмисленого розвитку молодих і морально здорових членів суспільства.

«Молодіжна робота - це широкий термін, що охоплює чималий спектр діяльності соціального, культурного, освітнього, екологічного та/або політичного характеру, яку здійснює молодь, яку здійснюють разом із молоддю та для молоді в групах або індивідуально. Молодіжну роботу виконують молодіжні працівники/працівниці на оплачуваній чи неоплачуваній основі, така робота ґрунтується на неформальних та інформальних процесах навчання, орієнтованих на молодь і на добровільну участь. Молодіжна робота фактично є соціальною практикою, роботою з молодими людьми та суспільствами, у яких молодь живе, така робота сприяє активній участі й залученню молоді в громади та в процеси прийняття рішень» [3].

«Молодіжна робота – це робота з молоддю, яка спрямована: на особистісний та професійний розвиток з опануванням відповідних компетентностей; участь молоді в громадському житті; залучення молоді до планування та прийняття рішень на місцевому, регіональному, національному рівні» [2].

Складнощі структури і життєдіяльності оновленого українського суспільства призводить до того, що на сучасному етапі його історичного розвитку є перешкоди у соціальному вихованні молоді. Воєнний стан в державі створює вимоги до закладів, що дотичні до виховання та вимагає збільшення різних ресурсів з оновленням існуючої практичної бази. Соціальне виховання є незмінним у сім'ї, в релігійних організаціях та вимоги часу вносять свої корективи. У процесі соціального виховання виділяються такі його складові: соціальні навички, дозвілля, навчання, освіта, психологічна підготовка особистості, самоосвіта. У процесі соціального виховання молоді відбувається взаємодія, комунікація через інноваційні засоби, соціальні навички, спілкування ціннісними орієнтаціями, соціальними установками.

Соціальні навички та установки потрібно розвивати, оскільки вони взаємодіють із видами діяльності, вони пов'язані з комунікацією, вмінням вибудовувати зв'язки, думати разом із командою, адаптуватись до складних життєвих обставин в умовах воєнного стану. У процесі соціального виховання для формування соціальних навичок молоді має бути створено низку умов, які зможуть забезпечити вирішення різних життєвих проблем.

«Перспективними напрямками вдосконалення соціальної роботи є виявлення молоді групи ризику, формування усвідомленого використання соціальних мереж, конструктивного вирішення конфліктів, вміння протистояти негативному впливу, створення позитивного настрою» [1].

Соціальне виховання молоді пов'язане з практикою волонтерства через залучення до діяльності громадських організацій розвиваються вміння і якості, необхідні для реалізації у житті через ініціативність, уміння планувати, ставити цілі та впроваджувати їх, брати на себе відповідальність, здатність об'єднувати людей для реалізації спільної мети. Під час реалізації поставленої мети заслуговує уваги не лише молодіжний колектив, а й неформальна спільнота. У межах групи чи спільноти молоді доцільною є організація різних методів, таких як: тренінги, арттерапевтичні зустрічі (використання кінотерапії, казкотерапії, драматерапії, ізотерапії тощо), майстер-класів, що сприяють розвитку вміння розпізнавати емоції, розуміти чужі мотиви і наміри діяльності.

Відповідно до викликів сучасного українського сьогодення соціальне виховання має стати національним вихованням студентської молоді, через яку формуватиметься ядро української інтелігенції, особливої нації, вільної в ідеях. Молодь, яка прагне об'єднатись для вироблення активної життєвої позиції, становленню як особистості. Соціальне виховання полягає у формуванні молоді людини як громадянина України незалежно від етнічного, соціального чи релігійного походження та передбачає створення спільноти самодостатніх людей, що спільно оберігають свої цінності й свободи.

Цивілізаційний простір, у який інтегрується молодь, передбачає засвоєння надбань української культури, тому постає потреба в здатності до входження у світовий соціокультурний простір. Виховання має стати фундаментом становлення світогляду молоді, де формуються фахові знання та професійна відповідальність, для відбудови країни в післявоєнному житті.

У відділі молоді Васильківської громади Київської області проводяться заходи з національно-патріотичного виховання; інтелектуально-духовного виховання; громадянсько-парвового виховання; морального виховання; екологічного виховання; естетичного виховання; трудового виховання; фізичного виховання та утвердження здорового способу життя. Отримано досвід з 26 по 28 жовтня де, бюро звітів про розвиток людини (HDRO) ПРООН та Дартмутський коледж спільно провели триденний глобальний симпозиум, присвячений дослідженню однієї з нагальних проблем нашого часу - тривожного погіршення добробуту молоді в усьому світі [4].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вирішення розвитку здатності молоді до здійснення ними життєвої реалізації можливе за допомогою залучення їх до міжнародних програм та суспільно корисної діяльності громади, активізації міжособистісної взаємодії колективу в навчальній та позанавчальній діяльності, практико-орієнтованості дозвілля, залучення до неформальної освіти, тим самим створюючи різні варіанти впровадження інновацій у майбутній професійній діяльності. Можливості розвитку у молоді навичок залежать від особистісного розвитку, її особистісних якостей та прагнень, тож перспективними напрямками досліджень з цього питання можуть стати вивчення можливостей модернізації системи інноваційної діяльності методів соціальної роботи, що дозволяють оцінити та виміряти рівень сформованості соціальних навичок на різних етапах їхньої підготовки.

Список використаних джерел

1. Баранова Н. С. Соціальна робота з молоддю з профілактики впливу деструктивних соціальних мереж : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 231 «Соціальна робота» / наук. керівник Г. В. Бойко. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 84 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/2247> (дата звернення: 11.10.2025 р.).
2. Левченко Н. «Молодь» та «молодіжна робота»: смислове наповнення понять. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2025. (2(49)), 85–91. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.85-91>
3. Рекомендація CM/Rec(2017)4 про молодіжну роботу. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobitnuctvo%20z%20radoy%20EU/ukr-youth-work-in-the-spotlight.pdf (дата звернення: 11.10.2025 р.).
4. A Global Turning Point: Why Youth Well-Being Is in Crisis — and What We Must Do About It. *A Global Symposium co-hosted by Dartmouth College and UNDP*. October 21, 2025. URL: <https://hdr.undp.org/content/global-turning-point-why-youth-well-being-crisis-and-what-we-must-do-about-it> (дата звернення: 11.10.2025 р.).